

nisi Pater solus. Unusquisque ergo de suo cogitet transitu, sicut sacra Scriptura ait: *In omnibus operibus testatur divus Ildesonus in additione Virorum Illustr. Scripsit quoque, inquit, ultimo, ad petitionem Braulionis, Cæsaraugustani episcopi, librum Etymologiarum; quem cum multis annis conaretur perficere, inexplato opere, diem extremum visus est clausisse. Idem affirmat Braulio ipse in ejus Vita, atque opus hoc relictum fuisse titulis, non libris distinctum,*

*A*ribus memorare novissima. Quando enim unusquisque de sæculo migrat, tunc illi consummatio sæculi est.

quod postea ab ipso factum est. Puto itaque conclusionem, quæ est in Etymologiis, ab aliquo in Chronicon translata, et vicissim Chronici in Etymologias; et in Chronico legendum usque ad 5 Sisebuti annum, in Etymologiis usque ad 7 Suintiliani. Hæc mihi occurrunt; qui secus sentit, non rejicio ejus conjecturam.

107 SANCTI ISIDORI

HISPALENSIS EPISCOPI

HISTORIA DE REGIBUS GOTHORUM, WANDALORUM ET SUEVORUM.

Prologus.

1. Omnium terrarum, quæque sunt ab occiduo usque ad Indos, puercerrima es, o sacra, semperque felix principiam, geniumque mater Hispania. Jure tu nunc omnium regina provinciarum, a qua non Oceanus tantum, sed etiam Oriens lumina mutuat. Tu decus, atque ornamentum orbis, illustrior portio terræ: in qua gaudet multum ac largiter floret Geticæ gentis gloriosa secunditas.

108 2. Merito te omnium ubertate gignentium indulgentior natura ditavit. Tu baccis opima, vis proflua, messibus læta, segete vestiris, oleis inumbraris, vite prætexeris. Tu florulenta campis, montibus frondua, piscosus litoribus. Tu sub mundi plaga gratissima sita, nec æstivo solis ardore torreris, nec g'aciali rigore tabescis, sed temperata cæli zōna præcineta, zephyris felicibus enuriris. Quidquid enim arva secundum, quidquid metalla pretiosum, quidquid animantia pulchrum et utile ferunt parturis. Nec illis annibus posthabenda, quos ciora speciosorum gregum fama uobilitat.

3. Tibi cedit Alphæus equis, Clitumnus armentis, quanquam volucres per spatia quadrigas olympicis sacer palmis Alphæus exerceat, et ingens Clitumnus juvenes capitulinis olim immolaverit victimis. Tu nec Etruræ saks uberior pabulorum requiris, nec lucos Molochi pulmarum plena miraris, nec equorum cursu tuorum eleis carribus invidabis. Tu superfusus secunda fluminibus, tu aurifluis fulva torrentibus. Tibi fons equi genitor. Tibi vellera indigenis fucatu conchylis ad rubores tyrios inardescunt. Tibi fulgurans inter obscura penitorum montium lapis jubare contiguo vicini solis accenditur.

4. Alumnis igitur, et gemmis dives et purpuris, rectoribus pariter et dotibus imperiorum fertilis, sic opulenta es principibus ornandis, ut beata pariendis. Jure itaque te jam pridem aurea Roma caput gentium concupit, et licet te sibimet eadem Romulea virtus primum victrix sponderit, denuo tamen Gothorum florentissima gens post multiplices in orbe victorias certatim rapuit et amavit, fruiturque hactenus inter regias infulas et oves largas, imperii felicitate secura.

PREF. N. 4. Hoc elogium Hispaniæ, sive præfatio in Historiam Gothorum desideratur in antiquis Editionibus operum sancti Isidori, ut observavi in Isidorianis, cap. LXXIX, cui hunc feci titulum: *Historia de regibus Gothorum, Wandalarum et Suevorum Isidoro contra Pellizerium vindicator. Codices mss., Editiones inter se diversæ Chronicon Visigothorum, Wulsæ dictum, an sit Isidori. Monitum de hoc Chronico ex Editione Patrum Toletanorum. Exemplar interpolatum Historiæ inter Chronica Tudensis. Alia mutila, ut videtur, ab Isidori tempore, et cur? Verba Isidori de sancti Hermenegildi adversus Patrem bello exposita. Mirum Isidori et aliorum Patrum Ecclesiæ Gothicæ silentium de glorioso sancti Hermenegildi martyrio. Obsequium episcoporum Ecclesiæ Gothicæ in quibusdam arduis regum factis. Quo uberiores sermonem in Isidorianis adhibui, ut dilucidiora quæque loca operum sancti Isidori enuclearem, eo nunc minus mihi laborandum fuit in hujus aliorumque ejusdem Isidori operum notis adornandis. Ac potuissem sane multo brevior fuisse in Isidorianis, si in subjiciendis annotationibus abundare voluissem.*

B Nunc variam præfationis scripturam indicabo. Quæque. Ita recte Labbeus, pro quacunque; nam quisque pro quicumque ac ipitur; alii quæ. Ibid., ac largiter floret; al., ac multum foret. AREV.

2. Læta. Al., læta. Ibid. Frondua. Codex Legionensis frondea. Ibid. Gregum. Id retinendum cum Labbeo, neque erat cur Florezus et Editor Matritensis recentis Editionis sancti Isidori præferrent Græcorum eum Grotio. AREV.

3. Cedit. Malim cedit; et in Mss. quidem sæpe e occurrit pro i. Ibid. Olympicis. Grotius, olim Pisis, quod corruptum est. Ibid. Invidabis, al., invideris. Apud Labbeum deest hæc periphrasis: Tu nec Etruriam invidabis. Quod dicitur uberior pabulorum intelligendum est uberior pabulis, fere ut paulo post palmarum plena. AREV.

4. Romulea. Al., Romula. Ibid. Victrix, Ita Cod. Legionensis; alii, victus, aut victam. Ibid. sponderit; al., desponderit, aut possederit. Ibid. Regias infulas; al., regna, insulas. Jam Chronicon ipsum quod sequitur, Joan. Baptista Perez nonnullis notis illustravit. AREV.

INCIPIIT HISTORIA.

1091. Gothorum antiquissimam esse gentem certum est: quorum originem quidam de Magog, filio Japhet, suspicantur educi a similitudine ultimæ syllabæ, et magis de Ezechiele propheta id colligentes. Retro autem eruditio eos magis Getas quam Gog et Magog appellare consuevit. Gens fortissima etiam Judæam terram vastatura describitur.

2. Interpretatio autem nominis eorum in linguam nostram *tecti*, quo significatur fortitudo; et re vera, nulla enim gens in orbe fuit quæ Romanum imperium adeo fatigaverit ut hi. Isti enim sunt quos etiam Alexander vitandos pronuntiavit, Pyrrhus pertimuit, Cæsar exhorruit. (*Ex Oros.*) Per multa quippe retro sæcula ducibus usi sunt, postea regibus, quorum oportet tempora per ordinem cursim exponere, et quo nomine actuque regnaverint, de historiis libata retexere.

3. Anno ante æram conditam xii, dum pro arripiendo reipublicæ imperio, Cn. Pompeius et C. Julius Cæsar arma civilia commovissent, Gothi, ad præbendum Pompeio auxilium, in Thessaliam adversus Cæsarem pugnaturi venerunt. Ubi dum in Pompeii exercitu Æthiopes, Indi, Persæ, Medi, Græci, Armeni, Scythæ, ac reliquæ Orientis gentes evocate adversus Julium dimicassent, isti præ cæteris Cæsari fortius restiterunt. Quorum Cæsar copia et virtute turbatus fertur fugam meditatus esse, nisi nox prælio finem dedisset. Tunc Cæsar ait nec Pompeium scire vincere, nec Cæsarem posse vinci. Nam si Pompeius vincere nosset, hodie cum tam asperis viris Cæsarem superasset.

4. Æra cxciv. Anno imperii Valeriani et Gallieni primo, Gothi, **110** descensus montibus Alpibus, quibus inhabitabant, Græciam, Mæcedoniam, Pontum, Asiam atque Illyricum vastaverunt. Ex quibus Illyricum et Mæcedoniam 45 ferme annis tenuerunt. Deinde a Claudio Imperatore superati sedes proprias repetunt. Romani autem Claudium Augustum pro eo quod tam fortissimam gentem a finibus reipublicæ removisset, insigni gloria honorantes, in foro illi aureum clypeum, in capitolio auream statuam collocaverunt.

5. Æra ccclxix, anno xxvi imperii Constantini, Gothi, Sarmatarum regionem aggressi, copiosissimis

A super Romanos irruerunt agminibus, vehementi virtute cuncta gladio et deprædatione vastantes. Adversus quos idem Constantinus aciem instruxit, ingentique certamine vix superatos ultra Danubium expulit, re diversis gentibus virtutis gloria clarus, sed de Gothorum victoria acaplus gloriosus. Quem Romani, acclamante senatu, publica laude prosecuti sunt quod tantam gentem vicerit, quod patriam reipublicam reformaverit.

6. Æra cdxvii, anno v imperii Valentis, primus Gothorum gentis administrationem suscepit Athanaricus, regnans annos xii, qui, persecutione crudelissima adversus fidem commota, voluit se exercere contra Gothos, qui in gente sua Christiani habebantur, ex quibus plurimos, qui Idolis immolare non acceperunt, martyres fecit; reliquos autem multis persecutionibus affectos, dum pro multitudine horretis interficere, dedit licentiam, imo magis coegit de regno suo exire, atque in Romani soli migrare provincias.

7. Æra cdxv, anno xiii imperii Valentis, Gothi in Istrum adversus semetipsos in Athanarico et Frigiderno divisi sunt, alternis sese caedibus depopulantes. Sed Athanaricus Frigidernum Valentis imperatoris suffragio superat. Hujus rei gratia legatos cum muneribus ad eundem imperatorem mittit, et doctores propter suscipiendam Christianæ fidei regulam poscit. Valens autem a veritate **III** catholicæ fidei devius, et Arianæ hæresis perversitate detentus, missis hæreticis sacerdotibus, Gothos persuasione nefanda sui erroris dogmati aggregavit, et in tam præclaram gentem virus pestiferum semine pernicioso transfudit, sicque errorem quem recens credulitas ebibit, tenuit, diuque servavit.

8. Tunc Gullilas eorum Gothorum episcopus Gothicas litteras condidit, et scripturas Novi ac Veteris Testamenti in eandem linguam convertit. Gothi autem, statim ut litteras et legem habere cœperunt, instruxerunt sibi dogmatis sui Ecclesias, talia juxta eundem Ariam de ipsa divinitate documenta tenentes, ut crederent Filium Patri majestate esse minorem, et æternitate posteriorem. Spiritum autem sanctum, nec Deum esse, neque substantiam Patris existere, sed per Filium creatum esse, utriusque ministerio deditum,

1. Hieronym., in Quæst. Heb., Genes. x: *Et certe Gothos omnes retro eruditio magis Getas quam Gog et Magog appellare consueverunt.*

Ibid. Gothorum, etc. Al., *Gotharum antiquissimum esse regnum Ibid. Retra autem eruditio... consuevit; al., Romani autem editi... consueverunt. Ibid. Gens fortissima... describitur.* Omittitur id, et multa alia, in Codice Labbeano. Fabricius, in Bibliograph., pag. 48, laudat Fabianum Terneri, qui de præstantia linguæ veteris Gothicæ, et Strahlhelmum, qui de origine linguæ Gothicæ scripserunt. AREV.

Ibid. In linguam nostram *tecti*, qua; et al., in lingua nostra dicti, *quad.* Alvarus Cordubensis quædam ex hoc Isidori loco sumpsit. Vide, inf., not. ad n. 67. AREV.

3. Alii illum, pro *Julium*, et ei pro *Cæsari*; et *meditasse, pro meditatatus esse.* AREV.

4. Æra 294; al., mendose, æra 214. *Ibid.* Primo.

Ita Labbeus, et cum eo Florezius; in Editione Grialii, minus bene, *secunda.* Liudbrogius legendum ait æra 295, anno 5. Montes Alpes vocabantur quilibet montes excelsi. Vide Etymolog. lib. xiv, cap. 8, num. 18. AREV.

Ibid. Æra 569. Id retinendum; alii alios numeros indicant. Pro an. 26, mendose apud Grial. 16. AREV.

6. Æra 407. Perezius edidit 408, cum nota, *al.* 407; sed hoc verum est, quod ex Fastis Idacianis alii-que monumentis Florezius demonstrat. Pro *affectas dum pro;* al. *affictos dum præ;* et postea in *Romanorum migrare provinciam.* AREV.

7. Alii, *trans Istrum... populantes, Grialii Editio, in Istrum.* AREV.

8. *Neque substantiam.* Labbeus neque ex *substantia.* De Gullila, aut Wulfila, dictum in not. ad Chroniconum 105. Fabricius, pag. 48 Bibliogr., recenset

et amborum obsequio subditum. Aliam quoque Patris A sicut personam, sic et naturam asserentes; aliam Filii, aliam denique Spiritus sancti, ut jam non (secundum sanctæ Scripturæ traditionem) unus Deus et Dominus coleretur, sed, juxta idololatriæ superstitionem, tres dii venerarentur. Cujus blasphemiam malum per decessum temporum, regumque successum, annis cccxiii tenuerunt. Qui tandem reminiscentes salutis suæ, renuntiaverunt inoliæ perfidiæ, et per Christi gratiam ad unitatem fidei catholicæ pervenerunt.

9. Æra cœxvi, anno xiv imperii Valentis, Gothi, qui primum Christianos a terra sua expulerant, rursus ipsi ab Hunnis cum rege suo Athanarico expulsi sunt; transitoque Danubio, cum vim ferre non possent Valentis imperatoris, sese non depositis armis tradunt, et Thraciam ad inhabitandum accipiunt. B Sed ubi viderunt se opprimi a Romanis contra consuetudinem propriæ libertatis, ad rebellandum coacti sunt. Thraciam ferro incendiisque depopulantur, delectoque Romanorum exercitu, ipsum Valentem jaculo vulneratum, in quadam villa fugientem, succenderunt, ut merito ipse ab eis 112 vivus temporali cremaretur incendio, qui tam pulchras animas ignibus æternis tradiderat.

10. Invenerunt autem eo prælio Gothi confessores priores Gothos, quos dudum propter fidem a terra sua expulerant, et voluerunt eos sibi ad prædæ societatem conjungere. Qui, cum non acquievisset, aliquanti interfecti sunt. Alii, montuosa loca tenentes, et refugia sibi qualiacunque construentes, non solum perseveraverunt Christiani catholici, sed etiam in concordia Romanorum, a quibus dudum excepti fuerant, permanserunt. C

11. Æra cœcxix, anno imperii Theodosii Hispani, Athanaricus cum Theodosio jus amicitiamque disponens, mox Constantinopolim pergit, ibique quinto decimo die postquam fuerat a Theodosio honorabiliter susceptus interiit. Gothi autem, proprio rege defuncto, aspicientes benignitatem Theodosii imperatoris, inito fœdere, Romano se imperio traderunt et fuerunt cum Romanis xxviii annis.

12. Æra cœxx, anno imperii Theodosii iv, Gothi, patrocinium Romani fœderis recusantes, Alaricum regem sibi constituunt, indignum judicantes Romanæ esse subditos potestati, eosque sequi, quorum jam D

Georgii Friderici Heupelii dissertationem de Ulphila, seu versione quatuor evangelistarum Gothica. AREV.

9. In Editione Grialii, mendose, annus 45 Valentis pro anno 44 designatur. Pro a terra sua, al. a se. libus suis. Perezius scribebat *Ugnis*, et pro alia lectione *Hunnis*, quod magis commune est. Pro delectoque, quod alii exhibent, in Editione Grialii est *delectoque*. Perezius fortasse volebat *disjectoque*. Pro succenderunt, etc. alii *succendunt, ut merito ipse ab eis vivens*. AREV.

10. Alii. Vide Entropium.

11. Interiit: al. *moritur*. AREV.

13. Quinto. Ita correxit Florezius, quamvis aut habeant quarto, uti etiam num. seq. posuit 44 pro 40, quia ita melius anni æræ cum annis imperatorum consentiunt, et in tribus æris sequentibus eadem ratio numerandi servatur. Pro ad prædandas quasque, alii *ad tentandas quasque*. AREV.

pridem leges imperiumque raspuerant, et de quorum se societate prælio triumphantes averterant.

13. Æra cœxxxvii, anno imperii Honorii et Arcadii quinto, Gothi, in Alarico et Radagaiso divisi, dum semetipsos in duabus regni partibus variis cædibus lacerarent, ob excidium Romanorum concordæ electi, consilium in commune constituunt, parique intentione ad prædandas quascunque regiones Italiæ ab invicem dividuntur.

14. Æra cœxlvi, anno Honorii et Arcadii xi, rex Gothorum Radagaisus, genere Scythia, cultui idololatriæ deditus, barbaricæ immanitatis feritate sævisimus, cum ducentis armatorum millibus Italiæ partes vehementi vastatione aggreditur, spondens in contemptum Christi 113 Romanorum sanguinem diis suis libare, si vinceret. Cujus exercitus, a Silicone duce Romano in montuosis Thuscæ locis circumclusus, fame est potius quam ferro consumptus. Ipse postremum rex captus et interfectus est.

15. Æra cœlxvii, anno imperii Arcadii xv, extincto Radagaiso, Alaricus consors regni, nomine quidem Christianus, sed professione hæreticus, dolens tantam multitudinem Gothorum a Romanis extinctam, in vindictam sanguinis suorum adversus Romani prælium gessit, obsessamque impetu, igne, gladiis, irrumpit, sicque Urbs cunctarum gentium victrix, Gothicis triumphis victa succubuit, eisque capta subjugataque servavit. Tam autem Gothi elementes ibi exstiterunt, ut votum antea darent, quod si ingrederentur Urbem, quicumque Romanorum in locis Christi inveniretur, in vastationem Urbis non mitteretur. Post hoc igitur votum, aggressi Urbem, omnibus et mors et captivitas indulta est, qui ad sanctorum limina confugerunt. Sed et qui extra loca martyrum erant, et nomen Christi et sanctorum nominaverunt, et ipsis simili misericordia pepercerunt.

16. In reliquis autem, etsi præda hostium patuit, feriendi tamen immanitas refrenata est. Incursantibus autem in illa vastitate per Urbem Gothis, dum quidam potens virginem consecratam ætate provectam reperisset, eamque honeste admoneret ut, si quid apud se auri argentique esset, proferret: illa fideli conscientia, quod habuit protulit; cumque ille vasorum formam

14. Pro anno 41, alii exhibent 40, uti nuper dictum. Grotius, cum ducentis armatis Sarmatorum millibus; al. Labbeus cum Edi. Grialii facit. AREV.

15. Æra cœlxvii. Vide Procopium, Jornandem, Marcellinum, Paulum Diaconum.

Ibid. In Editione Grialii, anno imperii et Arcadii. Fortasse Editor voluit, anno Honorii et Arcadii, ut alii habent. Verum Florezius legendum probat anno imperii Honorii, deleto Arcadii nomine tum in hac æra, tum in duabus sequentibus 443 et 454, siquidem Arcadius jam obierat, et tredecim tantum annos cum Honorio regnaverat, ut ex Isidori Chronico patet. Librarii, ut credere par est, ex præcedentibus æris Arcadii nomen cum Honorio conjunxerunt. Pro *impctu, igne, gladiis*, Labbeus minus bene *impetu magnæ cladis*; pro *Romanorum, alii Christianorum*. AREV.

16. *Sacram hostiam*. Labbeus, *sacra hosti*, quod fortasse melius. AREV.

et pulchritudinem ex illa antiqua Romanorum opulenta miraretur, virgo ait : *Hæc vasa mihi de sacrario Petri apostoli deposita sunt; præsume, si audes. Ego sacram hostiam dare non audeo.* Gothus ille ad nomen apostoli magno pavore perterritus, regi hoc per nuntium refert, qui confestim rex reportari omnia ad sacrarium sancti Petri **114** per virginem illam summa cum reverentia jussit, dicens : *Cum Romanis gessi bellum, non cum apostolis Dei.*

17. Redit igitur virgo reverentissimis officiis honorata, redeunt et cum illa omnes qui ei se sociaverant, super capita sua vasa illa aurea et argentea cum hymnis et canticis reportantes, exercitis undique jussu regis ob defensionem armatorum custodiis. Concurrunt undique ad voces canentium de latuulis agmina Christianorum. Concurrunt etiam et pagani, atque admisti inter eos, dum servos Christi se esse fingunt, etiam et ipsi calamitatis excidium evaserunt.

18. Hac tempestate Gothi Placidiam Theodosii principis imperatoris filiam, Arcadii et Honorii imperatorum sororem, cum ingenti auri argentique thesauro Romæ capiunt; adeptisque multis opibus Romanorum, tertia die, incensa eversaque in partibus Urbe, discedunt; inde conscensis navibus, cum ad Siciliam exiguâ ab Italia freto divissam transire disponent, infesto mari periclitati multum exercitium perdidit. Quibus tanta fuit gloria de Romanæ urbis obtentu, ut in ejus comparatione nihil se mali passos tempestate illa arbitrantur, damna naufragii eventu victoriæ compensantes. Mors Alarici confestim secuta, vigesimo octavo regni anno defunctus est in Italia.

19. Æra cdxlviii, anno imperii Honorii xvii, et primo Theodosii Minoris, Alarico post captam Urbem defuncto, Athaulfus a Gothis Italiæ regno præficitur annis vi. Iste, quinto regni anno de Italia recedens, Gallias adiit, Placidiam Theodosii imperatoris filiam, quam Romæ Gothi ceperant, conjugem sibi assumpsit. In qua propheta Danielis a quibusdam creditur fuisse completa, qui ait filiam regis Austri conjungendam regi Aquilonis, nulla tamen de germine ejus sobole subsistente. Sicut, et idem in sequentibus **115** propheta sub-

17. Reportantes, exercitis, etc. Editio Grialii, reportantes. Exercitus undique jussu regis ob defensionem armatorum custodiis concurrunt. Undique ad voces, etc. Mox Labbeus agmina paganorum, qui dum Christianos se esse fingunt, etc. AREV.

18. Placidiam. Al., Placidam.

19. Editio Grialii indicat æram 449, annum 17 Honorii, et annum 6 Theodosii Minoris. Florez us ex aliis Editionibus, et ex ipso Isidoro alibi restituit æram 448, annum 16 Honorii, et annum primum Theodosii Minoris; sed nomen hujus Theodosii cum aliis Editionibus omnino omittit, qui ab Isidoro alibi non exprimitur, cum annos Honorii nominat. In Editione Lindenbrogii omittitur Honorii nomen, et annus primus Theodosii Minoris exprimitur. Secundum Isidorum, ait Lindenbrogius, Arcadii obierit anno Christi 410, æra 448. Florezius præfert cum Labbeo in quo, pro in qua. Editio Grialii, quibus ait, pro qui ait. AREV.

A jungit dicens : *Nec stabit semen ejus.* Nullus enim de utero illius exstitit genitus, qui patris in regno succederet. Athaulfus autem dum, relictis Gallis, Hispanias peteret, a quodam suorum apud Barcinonam inter familiares fabulas jugulatur.

20. Æra cdliv, ann. imperii Honorii xxii post obitum Athaulfi, a Gothis Sigericus princeps electus est, qui, dum ad pacem cum Romanis esset promptissimus, mox a suis est interfectus.

21. Æra et anno quo supra, Walia Sigerico succedens, tribus annis regnum tenuit, belli causa princeps a Gothis effectus, sed ad pacem divina providentia ordinatus, mox enim cum regnare cœpit, fœdus cum imperatore Honorio pepigit, Placidiam sororem ejus, quæ a Gothis Romæ capta fuerat, ei honorifice reddidit, promittens imperatori propter rempublicam omne certamen implendum. Itaque ad Hispanias per Constantium patricium evocatus, Romani nominis causa cædes magnas Barbaris intulit.

22. Wandalos Selinguos in Bætica omnes bello extinxit. Alanos, qui Vandalis et Suevis potentabantur, adeo cecidit, ut extincto Atace rege ipsorum, pauci qui superfluerant, obliro regni nomine, Gunderici regis Vandalorum, qui in Gallecia resederat, se regimini subjugarent. Confecto igitur Walia bello Hispaniæ, dum instructa navali acie, in Africam transire disponent, in freto Gaditani maris vi gravissimæ tempestatis effractus, memor etiam illius sub Alarico naufragii, omisso navigationis periculo, relictis Hispaniis, Gallias repetit; dataque ei ab imperatore ob meritum victoriæ secunda Aquitania cum quibusdam civitatibus confinium provinciarum usque ad Oceanum.

23. Æra cdxvii, anno imperii Honorii xxv, Rege Walia defuncto, Theoderedus successit in regno annis xxxiii. Qui regno Aquitanico **116** non contentus, pacis Romanæ fœdus recusat, pleraque municipia Romanorum vicina sedibus suis occupat, Arellas nobilissimam Gallie oppidum multa vi obese sum oppugnat. A cujus obsidione, imminente virtute Aetii Romanæ militiæ ducis, non imminutus abscedit.

24. Remoto igitur Valentiniiani imperatoris jussu a potestate militari Aetio, dum Theoderedus Narbonensi urbi diutina obsidione ac fame esset infestus, rursus

D 21. Joannes Fridericus Mullener in Specim. rei numariæ veteris exhibet numum Walie cum obscura epigraphæ. AREV.

22. Wandalos Selinguos. Nonnulli inter Vandalos et Selinguos ita distinguunt ut veluti duæ nationes intelligantur. Sed conjunctim legendum, et eosdem esse Vandalos, et Selinguos ostendi in Prolegom. ad Dracontium, pag. 75. Pro superfluerant, alii superfluerunt, Editio Grialii, mendose, superfluerat. Labbeus, acie, Africam transire moliretur. AREV.

25. Anno imperii Honorii 25. Ita Florezius ex Labbeo, Editio Grialii, anno imperii nono Theodosii Minoris, omisso nomine Honorii. Probat Florezius omittendum potius Theodosii Minoris nomen, neque annum ejus nonum, sed decimum intrasse in æram 457. Pro Theoderedus, alii scribunt Theodoricus. Lindenbrogius posuit æram 467, et annum vicesimum Theodosii Minoris, ac consequenter xxxiii annos tantum Theoderedo assignavit. AREV.

a Litorio, Romanæ militiæ duce, Hunnis auxiliantibus, effugatur. Litorius autem, dum primum res prosperas adversus Gothos gessisset, denuo dæmonum signis aruspicumque responsis deceptus, bellum cum Gothis imprudenter iniiit, amissoque Romano exercitu, miserabiliter superatus interiit. Fecitque intelligi quantum illa quæ cum eodem peritit multitudo prodesset potuerit, si fide potius quam fallacibus dæmoniorum ostentis uti maluisset.

25. Exstincto igitur Litorio, pace deinde Theudericus cum Romanis inita, denuo adversus Hunnos, Galliarum provincias sæva populatione vastantes, atque urbes plurimas evertentes, in campis Catalaunicis, auxiliante Aetio, duce Romano, aperto Marte confligit, ibique præliando victor occubuit. Gothi autem, dimicante Thurismundo, Theoderedi regis filio, adeo fortiter congressi sunt, ut inter primum prælium et postremum trecenta fere millia hominum in eo certamine prostrarentur.

26. Multa eodem tempore cœli et terræ signa præcesserunt, quorum prodigiis tam crudele bellum significaretur. Nam, assiduis terræmotibus factis, a parte Orientis luna fuscata est, a solis occasu stella cometas apparuit, atque ingenti magnitudine aliquandiu fulsit. Ab Aquilonis plaga cœlum rubens, sicut ignis aut sanguis effectum est, permistis per igneum ruborem lineis clarioribus in speciem hastarum rutilantium deformatis. Nec mirum ut tam ingenti cæsorum strage divinitus tam multa signorum demonstraretur ostensio.

27. Hunni autem, usque ad internecionem pene cæsi cum rege 117 suo Athila, relictis Galliis, Italiam perfugiunt, aliquantis civitatibus irruptis. Qui et ibi partim fame, partim cœlestibus plagis percussi, interierunt. Misso insuper a Marciano imperatore exercitu, forti plaga cæduntur, affectique nimium ac diminuti, sedes proprias repetunt, ad quas rex eorum Attila, mox, ut remeavit, occubuit.

28. Post ejus obitum Hunnorum gens proprio se insuper excidio devastavit. Statimque inter filios ejus de obtinendo regno magna sunt exorta certamina. Atque ita Hunni, qui tot cladibus antea diminuti fuerant, rursum mutuis sese gladiis conecerunt. In quibus illud mirum est, ut, dum omne prælium detrimentum habeat populorum, isti vice versa cadendo proficiant. Sed proinde est quia in disciplinam fidelium positi sunt, sicut populus est gentis Persarum.

29. Virga enim furoris Dei sunt, et quoties indignatio ejus adversus fideles procedit, per eos flagellantur, ut, eorum afflictionibus emendati, a sæculi cupiditate et peccato semetipsos coerceant, et cœlestis regni hære-

ditatem possideant. Adeo autem hæc gens horrida est, ut cum famem in bello fuerit passa, venam tangat equi, et sic excludat hausto sanguine famem.

30. Æra cxxx, anno primo imperii Marciani, Turismundus, filius Theoderedi, provelitur ad regnum anno uno. Qui dum in ipsi regni sui exordiis feralis ac noxius hostilia inspiraret, et multa ageret insolentius, a Theoderico et Frigidarico fratribus est occisus.

31. Æra cxxxci, anno ii imperii Marciani, Theudericus, post fraternam necem, in regnum succedens, imperavit annis xiii, qui pro eo quod imperatori Avito sumendi imperialis fastigii cum Gallis auxilium præbuisset, ab Aquitania in Hispaniam, cum ingenti multitudine exercitus, et cum licentia ejusdem Aviti imperatoris, ingreditur, anno regni quinto. Cui cum magna copia rex Suevorum Recchiarus occurrens, duodecimo ab Asturicensis urbis milliario, apud fluvium qui Urbicus appellatur, inito mox certamine, superatus est, cæsis Suevorum 118 agminibus, aliquantis captis, plurimisque fugatis. Ipse postremo rex telo saucius fugit, præsidioque svorum carens, ad locum Portucale capitur, regique Theoderico vivus offertur.

32. Quo perempto, multis qui de priore certamine superfuertant sese tradentibus, aliquantis nihilominus trucidatis, regnum pene destructum est, finitumque Suevorum regnum. Reliqui autem Suevi qui remanserant in extrema parte Gallæciæ, Massilæ filium, nomine Maldram, sibi regem constituunt: regnum reparatur Suevorum. Occiso Recchiaro, Theudericus de Gallæcia ad Lusitaniam victor succedens, dum Emeritensem urbem deprædanti moliretur, sanctæ martyris Eulaliæ ostentis perterritus, cum omni protinus exercitu discedit, et Gallias repetit.

33. Mox deinde partem unam exercitus, duce Ceurila, ad Bæticam provinciam mittit, partem aliam sub Singerico et Nepotiano ducibus ad Gallæciam dirigit, qui Suevos apud Lucum sæva deprædatione vastaverunt. In Galliis autem Agrippinus comes et civis, Ægidio comiti Romano æmulus, ut Gothorum mereret auxilia, Narbonam tradidit Theoderico. Post aliquot legati a Remismundo Masdræ filio rege Suevorum missi, ad Theudericum venerunt, pacem amicitiamque poscentes. Similiter Theudericus ad Remismundum remittit cum armorum adjectione, vel munerum, directa etiam conjuge, quam haberet. Sallanem quoque legatum denum Theudericus mittit ad Remismundum. Qui, reversus ad Gallias, Theudericum ab Eurico fratre suo reperit interfectum.

34. Æra div, ann. imperii Leonis viii, Euricus pari Theuderidis. AREV.

31. Portucale. Al., Portucalem, vel Portucalem, vel Portalem. AREV.

32. Eulaliæ. Florezius, tom. VI Hisp. sacr., append. 7, edidit Chronicon martyrum auctoris vetustissimi, in quo mentio fit sanctæ Eulaliæ Emeritensis, non Barcinonensis. Vide commentar. ad Prudent., pag. 944. Pro Maldram, et, num. seq., Maldræ, Editio Grialii habet Masdram, et Masdræ, sed præferendum videtur Maldram, etc. cum Florezio, et ita scribitur hoc nomen in Historia Suevorum, num. 88. AREV.

25. Populatione. Al., depopulatione. AREV.

26. Grialius, effectus est. Ibid. Tam ingenti. Florezius cum Labbeo in tam ingenti. AREV.

27. Irruptis. Labbeus, interruptis. AREV.

30. Omnia exemplaria consentiunt in æra 490, et anno primo Marciani; et id videtur esse positum ex mente Isidori, ut patet ex aeris sequentibus, et ex daci Chronico interpolato, cui hæc supputandi ratio congruit. Cæterum alii aliam chronologiam sequuntur; ex quorum sententia Marcianus regnare cepit anno 450, cui respondet æra 488. Grialius, filius

scelere quo frater succedit in regnum ann. xvii. in quo honore proventus, et crimine, statim legatos ad Leonem imperatorem dirigit. Nec mora, partes Lusitaniam magno impetu deprædat. Exercitum inde alium mittit, qui captam inde Pamplonam et Cæsaraugustam, misso exercitu, capit, superiore quoque Hispaniam in potestatem **119** submittit. Tarraconensis etiam provinciam nobilitatem, quæ ei repugnauerat, exercitus irruptione evertit. In Gallias autem reversus, Arelatum urbem et Massiliam bellando obtinuit, suoque regno utrasque adjecit.

35. Iste quodam die, congregatis in colloquio Gothis, tela quæ omnes habebant in manibus, a parte ferri vel acie, alia viridi, alia roseo, alia croceo, alia nigro colore naturalem ferri speciem vidit aliquandiu habuisse mutata. Sub hoc rege Gothi legum statuta in scriptis habere cœperunt, nam antea tantum moribus et consuetudine tenebantur. Obiit Arelati Euricus rex, morte propria defunctus.

36. Æra dxxi, ann. x imperii Zenonis, Eurico mortuo, Alaricus, filius ejus, apud Tolosanam urbem princeps. Gothorum constituitur, regnans ann. xxiii, adversus quem Fludujus Francorum princeps Galliam regnum affectans, Burgundionibus sibi auxiliantibus, bellum movet, fusi-que Gothorum copiis, ipsum postremo regem apud Pictavium superatum interficit. Theudericus autem Italiam rex, dum interitum generi comperisset, confestim ab Italia proficiscitur, Francos proterit, partem regni, quam manus hostium occupaverat, recepit, Gothorum juri restituit.

37. Æra dxxv, ann. xvii imperii Anastasii, Gisaicicus, superioris regis filius ex concubina creatus, Narbonæ princeps efficitur, regnans annos quatuor; sicut genere vilissimus, ita infelicitate et ignavia summus. Denique dum eadem civitas a Gundebado Burgundionum rege direpta fuisset, iste cum multo

34. (Col. præced.) *Partes. Al., partem. Ibid. Nobilitatem, quæ ei repugnauerat; al., civitates quæ ei repugnauerant. Ibid. Evertit; al., peremit. Ibid. In potestatem submittit; al., in potestate sua mittit; et utramque pro utrasque. AREV.*

35. *Sub hoc rege, etc. De origine juris Gothici sermonem habui in Isidorianis, cap. 92, num. 8 et seqq., ubi adverti, ante Euricum aliquas videri fuisse leges Gothicas, quamvis primus Euricus eas cum aliis in unum corpus redègerit. AREV.*

36. *Fludujus. al., Fludvildus. Clodoveum ait Aimundus. PEREZ.*

Ibid. Æra 521, anno 10. Ita plerique Isidoriani Codices, quod Isidoriana Chronologia concinit Nonnullæ Editiones æram assignant 522, et Pagius Eurici mortem ad æram 523 refert, quod magis etiam Florezio placet. Pro Fludvius Labbens legit Iludvicius. Pro generi, Florezius, cum Grotio, generis sui; Labbens, generi sui. AREV.

37. *Æra 545. Editio Grialii, æra 544, quod mendum videtur, ut ex annis imperatoris, et aliis locis Isidori Florezius colligit. AREV.*

38. *Alii, atque ab Ebbane Theuderici regis duce. Masdeus, tom. X Historia Hisp., pag. 514, affert Chronicam regum Visigothorum, et Gisaicicum refert regnasse annos tres, et unum in latebra. Alii dicunt regnasse annos quindecim, fortasse quia ejus regnum conjungunt cum sequenti Theoderici. AREV.*

suu dedecore, et cum magna suorum clade, apud Barcinonam se contulit, ibique moratus quousque etiam regni fascibus a Theuderico fugæ ignominia privaretur.

120 38. Inde profectus ad Africam, Vandalorum suffragium poscit, quo in regnum posset restitui. Qui, dum non impetrasset auxilium, mox de Africa rediens, ob metum Theuderici Aquitaniam petiit, ibique anno uno delitescens, in Hispaniam revertitur, atque a Theuderici regis duce duodecimo a Barcinona urbe milliario, commisso prælio superatus, in fugam vertitur, captusque trans fluvium Druentium Galliarum interit, sicque prius honorem, postea vitam amisit.

39. Æra dxxix, anno xxi imperii Anastasii, Theudericus Junior, cum jamdudum consul et rex a Zenone imperatore Romæ creatus fuisset, preemptoque Odonacro rege Ostrogothorum, atque devicto fratre ejus Honoullfo et trans confinia Danubii effogato, xlix annis in Italia regnasset, rursus extincto Gisaicico rege Gothorum, Hispaniam regnum xv annis obtinuit, quod superstes Amalarico nepoti suo reliquit. Inde Italiam repetens, aliquandiu omni cum prosperitate regnavit, per quem etiam urbi Romæ dignitas non parva est restituta. Muros namque ejus iste redintegavit, ejus rei gratia a Senatu inauratam statuum meruit.

40. Æra dlxiv, ann. imperii Justiniani i, Regresso in Italiam Theuderico, et ibidem defuncto, Amalaricus nepos ejus v annis regnavit. Qui, cum a Childeberto Francorum rege apud Narbonam prælio superatus fuisset, ad Barcinonam trepidus fugit, effectusque omnium contemptibilis, ab exercitu jugulatus Narbonæ in foro interit.

121 41. Æra dlxix, anno imperii Justiniani vi, post Amalaricum Theudis in Hispania creatus, in regnum annis xvii, mensibus v, qui dum esset hæreticus, pacem tamen concessit Ecclesiæ. Adeo ut licentiam

39. *Odonacro; al., Odoacre, vel Odoacro; mox, in Italia victor regnasset. Pro superstes, quod cum Grotio et antiquis Editionibus Florezius retinuit, Editio Grialii et Labbens, superstiti. Pro urbi Romæ, alii Urbis regia, vel regis urbi. Theudericus annis xi fuit in Hispania, inde Italiam repetens, per consortium regnavit cum Amalarico, qui post mortem Theuderici solus regnavit annis quinque, ut mox dicitur. AREV.*

40. *Æram 564 cum anno 1 Justiniani conjungit Isidorus, ut ex aliis quoque ejusdem locis arguitur. Alii annum Justiniani primum ad æram 564 referunt. In nonnullis Editionibus minus bene legitur æra 566, anno imperii Justiniani primo. Judicium Grialii de hac æra 564 et anno 1 Justiniani habes in Isidorianis, cap. 36, num. 15. Baronius, ad annum 531, num. 12, et Pagius, ad eum locum, agunt de concilio Toletano apud Montanum episcopum anno quinto Amalarici. Pro Childeberto, alii Ildeberto. Pro Narbonæ, malim Narbone: hoc certe melius, et infra occurrit. AREV.*

41. *Exstissent. sic Labbens. Editio Grialii, exstiterunt. Mox, oblata, viam; al., objecta, vicem. Apud Bignæum Francorum reges quinque fuisse dicuntur; sed Conradus Samuel Schurzfleischius, in Disput. histor. civil., Lipsiæ 1609, tom. 1, disp. 3, num. 18, advertit interpolatum fuisse locum; nam tunc solum fuere quatuor Francorum reges. Confer Baronium, tom. VII, ad ann. 542. AREV.*

catholicis episcopis daret in unum apud Toletanam urbem convenire, et quæcunque ad Ecclesiæ disciplinam necessaria existissent, libere licenterque disponere. Eo regnante, dum Francorum reges cum infinitis copiis in Hispaniam convenissent, et Tarraconensem provinciam bello depopularent, Gothi, duce Theudiselo, obicibus Hispaniæ interclusis, Francorum exercitum multa cum admiratione victoriæ prostraverunt. Dux idem, prece atque ingenti pecunia sibi oblata, viam fugæ hostibus residuis unius diei noctisque spatio præbuit. Cætera infelicitum turba, cui transitus collati temporis non occurrit, Gothorum perempta gladio concidit.

42. Post tam felicitis successum victoriæ, trans fretum inconsulte Gothi se gesserunt. Denique, dum adversus milites, qui Septem oppidum, pulsus Gothi, invaserant, Oceani freta transissent, idemque castrum magna vi certaminis expugnarent, adveniente die Dominico, deposnerunt arma, ne diem sacrum prælio funestarent. Hac igitur occasione reperta, milites repentino incursu aggressi, exercitum mari undique terraque conclusum, ignavum atque inermem adeo prostraverunt, ut ne unus quidem superesset qui tantæ cladis excidium præteriret.

43. Nec mora, prævenit mors debita principem. Vulneratur enim a quodam in palatio, qui amidum dementis speciem, ut regem deciperet, simulaverat. Finxit enim arte insaniam, perfoditque principem, quo vulnere ille prostratus occubuit, et vi gladii indignantem animam exhalavit. Fertur autem inter effusionem sanguinis conjurasse ne quis interficeret percussorem, dicens se contrariam meriti recepisse vicissitudinem, quod et ipse privatus ducem suum sollicitatus occiderat.

12244. Æra DLXXXVI, ann. imper. Justiniani XXII, interempto Theudi Theudisclus superioris principis ux Gothi præficitur, regnans ann. I, menses III, cui dum plurimorum potentum connubia prostitutione publica macularet, et ob hæc instrueret animum ad necem multorum, præventus conjuratorum manu Hispali inter epulas jugulatur, confossusque gladio exstinguitur.

45. Æra DLXXXVII, imper. Justiniani XXIV, exstincto Theudiselo, Agila rex constituitur regnans ann.

45. *Mors debita; al., mors deinde.* Quod additur, *indignantem animam, videtur sumptum ex ultimo versu Aeneidos:*

Vitaque eum gemitu fugit indignata sub umbras.
AREV.

44. Annum Justiniani 23 cum Labbeo et Florezio scripsi; in Editione Grialii annus 22, per errorem, et videtur, assignatur. Pro *menses tres* in Chronico isigothorum est *menses sex, dies tredecim;* apud abbeum diverso characterè *menses septem.* AREV.

43. Hic etiam in Editione Grialii per errorem, et quo supra in æra præcedenti, apponitur annus 23, pro anno 24, qui in nota pro varia lectione indicatur. rat etiam varia lectio pro æra; sed idem numerus 37 in textu et in nota exprimebatur; itaque ignominis quidam potius Perezus voluerit, eam notam astuti, qua nihil aliud quam numerus æra, qui in

A v. Iste adversus Cordubensem urbem prælium movens, dum in contemptum catholicæ religionis beatissimi martyris Aciscli injuriam inferret, hostiumque ac jumentorum cruore sacrum sepulcri ejus locum, ut profanatum, pollueret, inito adversus Cordubenses eives certamine, pœnas dignas, sanctis inferentibus, meruit. Nam belli præsentis ultione percussus, et filium ibi cum copia exercitus interfectum amisit, et thesaurum omnem cum insignibus opibus perdidit.

46. Ipse victus, ac miserabili metu fugatus, Emeritam se recepit. Adversus quem interjecto aliquanti temporis spatio, Athanagildus tyrannidem regnandi cupiditate arripiens, dum exercitum ejus contra se Hispali missum virtute militari prostrasset, videntes Gothi proprio se everti excidio, et magis metuentes ne Hispaniam milites Romani auxilii occasione invaderent, Agilanem Emeritæ interficiunt, et Athanagildi sese regimini tradiderunt.

47. Æra DXXII, anno imper. Justiniani XXIX, occiso Agilane, Athanagildus regnum quod invaserat tenuit ann. XIV. Hic cum jamdudum sumpta tyrannide, Agilanem regno privare conaretur, **123** militum sibi auxilia ab imperatore Justiniano poposcerat, quos postea submovere a sibus regni molitus non potuit. Adversus quos lucusque conflictum est. Frequentibus antea præliis cæsi, nunc vero multis casibus fracti atque finiti. Decessit autem Athanagildus Toleti propria morte, vacante regno mensibus V.

48. Æra DCV, ann. II imperii Justinii Minoris, post Athanagildum Liuva Narbone Gothi præficitur, regnans ann. III, qui secundo anno, postquam adeptus est principatum, Leovigildum fratrem non solum successorem, sed et participem regni sibi constituit, Hispaniæque administrationi præfecit, ipse Galliæ regno contentus. Sicque regnum duos cepit, dum nulla potestas patiens consortis sit. Huic autem unus tantum annus in ordine temporum reputatur Liuvæ regis, reliqui Leovigildo fratri annumerantur.

49. Æra DCVI, ann. III imper. Justinii Minoris, Leovigildus adeptus Hispaniæ et Galliæ principatum, ampliare regnum bello et augere opes statuit. Studio quippe ejus exercitus, concordante favore, victoriarum, multa præclare sortitus est. Cantabros namque iste obtinuit, Aregiam iste cepit, Sabaria ab eo

D textu apparebat, continebatur. In Editione Grialii desideratur corpori post Asciscli. Alii, *inferret, ossiumque, ac jumentorum horrore sacrum,* etc. AREV.

46. *Hispalim.* ita Florezius cum Labbeo. Editio Grialii et alia, *Hispali.* AREV.

47. *Fracti, atque finiti.* Florezius cum aliis addit: *Fidem catholicam occulte tenuit, et Christianis valde benevolus fuit.* AREV.

48. Æra 605, anno secundo imperii, etc. Id retinendum cum Editione Grialii ostendit Florezius, quamvis alia Editiones alios numeros ascribant. Liuvam tribus tantum annis regnasse ex Isidoro colligitur; at Biclarensis quinque ejus regni annos enumerat. Post reputatur verba *Liuvæ regis* in aliis Editionibus non exstant, et abundare ait Florezius. Ego crediderim legendum *hinc autem,* atque ita recte procedit sensus. AREV.

49. Æra 606. Labbeus, Æra 607, quod rationi

jinnis devicta est, cesserunt etiam armis illius plurimæ rebelles Hispaniæ urbes. Fudit quoque diverso prælio milites, et quædam castra ab eis occupata dimicando recepit. Hermenegildum deinde filium imperii suis tyrannizantem, obsessum exsuperavit. Postremum bellum Sævis inulit, regnumque eorum in jura gentis suæ mira celeritate transmisit. Hispania magna ex parte potitus. Nam antea gens Gothorum angustis finibus arctabatur, sed offuscavit in eo error impietatis gloriam tantæ virtutis.

50. Denique Arianiæ perfidiæ furore repletus, in catholicos persecutione commota, plurimos episcoporum exsilio relegavit. Ecclesiarum **124** reditus et privilegia abstulit, multos quoque terroribus in Arianam pestilentiam impulit, plerosque sine persecutione illectos auro rebusque decepit. Ausus quoque inter cætera hæresis suæ contagia etiam rebaptizare catholicos, et non solum ex plebe, sed etiam ex sacerdotalis ordinis dignitate, sicut Vincentium Cæsaraugustanum, de episcopo apustatam factum, et tanquam a cælo in infernum projectum.

51. Exstitit autem et quibusdam suorum perniciosus, nam quoscunque nobilissimos ac potentissimos vidit, aut capite truncavit, aut, opibus ablatis, proscriptis, et proscriptos in exsiliū misit. Fiscum quoque primus iste locupletavit, primusque ærarium de rapinis civium hostiumque manubiis auxit. Primusque etiam inter suos regali veste opertus in solio resedit. Nam ante eum, et habitus et consessus communis ut populo ita et regibus erat. Condidit etiam civitatem in Celtiberia, quam ex nomine filii, Recopolim nominavit. In legibus quoque ea quæ ab Eurico incondite constituta videbantur, correxit, plurimas leges prætermittens adjiciens, plerasque superfluas auferens. Regnavit autem ann. xviii, defunctus propria morte Toleti.

52. Æra dcxxiv, ann. iii imper. Mauricii, Leovigildo defuncto, filius ejus Recaredus regno est coronatus, cultu præditus religionis, et paternis moribus longe dissimilis. Namque ille irreligiosus, et bello promptissimus, hic fide pius et pace præclarus; ille armorum artibus gentis imperium dilatans, hic gloriosus eandem gentem fidei trophæo sublimans. In ipsis enim regni sui exordiis catholicam fidem adeptus totius Gothicæ gentis populos, inoliti erroris labe deserta, ad cultum rectæ fidei revocat.

temporum non congruit. Grotius et Labbeus, *adepto Hispaniæ principatu, omissio Galliæ. Pro præclare sortitus est, Labbeus præda resortitus est. Pro Sabaria, alii historici Sabaudia. Florezius, cum Grotio: Fudit quoque diverso prælio Justini milites, quos Athanagildus ad auxilium evocaverat, et quædam castra, etc. De sancti Hermenegildi bello et martyrio recole, si placet, dicta in Isidorianis, cap. 79, n. 25 et seqq. AREV.*

51. *Exstitit, etc. Sermo est de Leovigildo, ut perspicuum est. Riscus, tom. XXX Hisp. sacr., pag. 130, merito reprehendit Ambrosium Morales, et Franciscum de Padilla, qui id de Vincentio Cæsaraugustano acceperant. AREV.*

52. *Anno quarto. Ita correxit Florezius ex Biclarensi et aliis locis hujus Chronicæ, cum in Editione Grialii legeretur anno tertio. Pro gentis imperium,*

53. *Synodum deinde episcoporum ad condemnationem Arianiæ hæresis, de diversis Hispaniæ et Galliæ provinciis congregat. 125 Cui concilio idem religiosissimus princeps interfuit, gestaque ejus præsentia sua et subscriptione firmavit, abdicans cum omnibus suis perfidiam, quam hucusque Gothorum populus, Ario docente, didicerat, et prædicans trium personarum unitatem in Deum, Filium a Patre consubstantialiter genitum esse, Spiritum sanctum inseparabiliter a Patre Filioque procedere, et esse amborum unum Spiritum, unde et unum sunt.*

54. *Egit etiam gloriose bellum adversus infestantes fidei suscepto auxilio. Franciscus enim sexaginta ferme millium armatorum copiis Gallias irruentibus, misso Claudio duce adversus eos, glorioso triumphavit eventu. Nulla unquam in Hispaniis Gothorum victoria, vel major in bello, vel similis exstitit. Prostrati sunt enim et capti multa millia hostium, residua vero exercitus pars, præterspem in fugam versa, Gothis post tergum insequentibus, usque in regni sui finibus cæsa est. Sæpe etiam et lacertos contra Romanorum insolentias et irruptiones Vasconum movit. Unde non magis bella tractasse, quam potius gentem, quasi in palæstrâ ludo, pro uso certaminis videtur exercuisse.*

55. *Provincias autem quas pater bello acquisivit iste pace conservavit, æquitate disposuit, moderamine rexit. Fuit autem placidus, mitis, egregiæ bonitatis tantamque in vultu gratiam habuit, et tantam in animo benignitatem gessit, ut omnium mentibus influens, etiam malos ad affectum amoris sui attraheret. Adeo liberalis, ut opes privatorum, et Ecclesiarum prædia, quæ paterna labe fisco associaverat, juri proprio restauraret. Adeo clemens, ut populi tributis sæpe indulgentiæ largitione laxaret.*

56. *Multos etiam ditavit rebus, plurimos sublimavi honoribus. Opes suas in miseris, thesauros suos egenis recondens, sciens ad hæc illi fuisse collaturum regnum, ut eo salubriter frueretur, bonis initiis bonum finem adeptus. Fidem enim rectæ gloriæ, quam initi regni percepit, novissime publica confessione pœnitentiæ cumulavit. Toleti fine pacifico transiit, quæ regnavit annos xv.*

126 57. Æra dcxxxix, an. imperii Mauricii xix post Recaredum regem regnat Liuva filius ejus an. i

Dignobili quidem matre progenitus, sed virtutis in alii gentem imperio. Pro *detersa, Florezius, cum Editione Grialii, deserta. Grotius, Labbeus et auctor Vitæ sancti Isidori, apud Bollandianos, detersa. Vid notam ad num. 15 hujus Vitæ in Isidorianis, appendice 2, tom. II. AREV.*

53. *Florezius cum Grotio, unitatem in Deo, Filium. Labbeus, unitatem, Deum Filium. AREV.*

54. *Alii, fidei susceptæ auxilio. Pro movit. Uno alii, movit. Ubi. Ex Floro videtur sumptum movere lacertos in fine præonii: Imperium... sub Trajan principe movet lacertos. Pro certaminis, Labbeus utilitatis. AREV.*

55. *Florezius nonnulla addidit, quæ Labbeus characterè diverso edidit: Rexit. Multi quoque adversus eum tyrannidem assumere cupientes, detecti suæque machinationis consilium implere non potuerant. Fuit autem, etc. AREV.*

dole insignitus. Quem in primo flore adolescentiæ Wictericus, sumpta tyrannide, innocuum regno deiecit, præcisæque dextra occidit anno ætatis xx, regni vero 12.

58. Æra DCXLI, an. imp. Mauricii XXI, extincto Liuvane, Wictericus regnum, quod vivente illo invaserat, vindicat ann. VII. Vir quidem strenuus in armorum artē, sed tamen expers victoriæ. Namque adversus militem Romanum prælium sæpe molitus, nihil satis gloriose gessit præter quod milites quosdam Segontia per duces obtinuit. Hic in vita plurima illicita fecit, in morte autem, quia gladio operatus fuerat, gladio periit. Mors quippe innocentis inulta in illo non fuit: inter epulas enim prandii conjuratione quorundam est interfectus, corpus ejus viliter est exportatum atque sepultum.

59. Æra DCXLIX, an. imp. Phocatis octavo, Gundemarus post Wictericum regnat an. II. Hic Vascones una expeditione vastavit, alia militem Romanum obsedit. Morte propria Toleti decessit.

60. Æra DCL, an. imperii Heraclii II. Sisebutus christianissimus post Gundemarus, ad regale fastigium evocatur, regnat ann. VIII; mens. VI; qui initio regni Judæos ad fidem Christianam permovens, æmulationem quidem habuit, sed non secundum scientiam; potestate enim compulsi quos provocare fidei ratione oportuit. Sed, sicut est scriptum, sive per occasionem, sive per veritatem, donec Christus annuntiatur. Fuit autem eloquio nitidus, sententia doctus, scientia litterarum magna ex parte imbutus. In judiciis justitia et pietate strenuus ac præstantissimus, mente benignus, 127 splendore regni præcipuus, in bellicis quoque documentis ac victoriis clarus.

61. Astures enim rebellantis, misso exercitu, in ditionem suam reduxit. Ruccones montibus arduis undique conceptos per duces evicit. De Romanis quoque præsens bis feliciter triumphavit, et quasdam eorum urbes expugnando sibi subiecit, residuas inter fretum omnes exinanivit, quas gens Gothorum post in ditionem suam facile redegit. Adeo post victoriam clemens, ut multos ab exercitu suo hostili præda in servitutem redactos, pretio dato, absolve-

57. (Col. præced.) Florezius, cum Editione Grialii et Biclarensi, annum 19 Mauricii designat; alii alios annos minus bene indicant. Vide not. ad num. 52. AREV.

58. In Editione Grialii, error est numerorum scilicet DCXLI, pro DCXLI, quod Florezius notavit; sed non advertit, ut videtur, mendam a Grialio in erratis corrigendis emendatam fuisse. Florezius, cum Labbeo, Segontia, Grialii Editio, Sagontia, alii Segontia. AREV.

59. Octavum Phocatis annum cum Labbeo et Florezio restitimus, cum in Editione Grialii et aliis annus sextus indicetur per librorum incuriam, aut Editorum negligentiam. Cæterum quod Florezius notat, in Editione Grialii mendose fuisse æram 548 post 648 designatam, non advertit etiam hoc loco errorem in erratis animadversum et correctum fuisse. Alii anno ætatis 16. AREV.

60. Permovens; al., promovens. Florezius, cum Labbeo, per veritatem Christus annuntiat, in hoc gaudeo, et gaudebo. Fuit autem, etc. AREV.

61. Post reduxit, Labbeus caractere cursivo ad-

ret, ejusque thesaurus redemptio existeret captivorum. Hunc alii proprio morbo, alii immoderate medicamenti haustu, alii veneno asserunt interfectum. Cujus exitus non modo religiosus, sed etiam optimis laicis existit luctuosus. Relicto Recaredo filio parvulo, qui post patris obitum princeps paucorum dierum, morte interveniente, habetur.

62. Æra DCLIX, ann. imperii Heraclii X, gloriosissimus Suintila gratia divina regni suscepti sceptrum. Iste sub rege Sisebuto ducis nactus officium, Romana castra perdomavit, Ruccones superavit. Postquam vero apicem fastigii regalis conscendit, urbes residuas quas in Hispaniis Romana manus agebat, prælio conserto obtinuit, auctamque triumphii gloriam præ cæteris regibus felicitate mirabili reportavit. Totius Hispaniæ infra Oceani fretum monarchia regni primus idem potitus, quod nulli retro principum est collatum. Auxit eo prælio virtutis ejus titulum duorum patritiorum obtentus, quorum alterum prudentia suam fecit, alterum virtute prælii sibi subiecit.

63. Habuit quoque et initio regni expeditionem contra incursum Vasconum Tarraconensem provinciam infestantium, ubi adeo montivagi populi terrore adventus ejus perculsi sunt, ut confestim, quasi debita jura noscentes, remissis telis et expeditis ad precem manibus, supplices ei colla submitterent, obsides darent, 128 Ologitin civitatem Gothorum stipendiis suis et laboribus conderent, pollicentes ejus regno ditionique parere, et quidquid imperaretur efficere.

64. Præter has militaris gloriæ laudes plurimæ in eo regiæ majestatis virtutes, fides, prudentia, industria, in judiciis examiniatio, strenua in regendo regno cura, præcipua circa omnes munificentia largus, erga indigentes et inopes misericordia satis promptus. Ita ut non solum princeps populorum, sed etiam pater pauperum vocari sit dignus.

65. Hujus filius Racimirus in consortium regni assumptus, pari cum patre solio conlætatur, in cujus infantia ita sacræ indolis splendor emicat, ut in eo et meritis et vultu paternarum virtutum effigies prænotetur. Pro quo exorandus est cæli atque humani

dit per ducem suum Rechilanem, quod Florezius secutus est. Labbeus et Grotius omittunt alii veneno. Pro habetur, Florezius, cum Labbeo, abiit; sed apud Labbeum legendum puto obiit. AREV.

62. In Hispaniis. Ita Labbeus, et mendam puto in Editione Grialii, in Hispaniis, quod etiam Florezius expressit. Pro patriciorum, alii præfectorum. AREV.

63. Ologitin; al., Ologicus; al., Ologitum. In his nominibus propriis multum variant Codices, ut Roccones pro Ruccones; et Riccimirus pro Racimirus. AREV.

64. Hæc vivo Suintila scripta. Atqui damnatur in concilio IV Toletano, in quo subscribit Isidorus. PEBXZ.

Ibid. Difficultatem quam Perezus attingit, cur Isidorus hoc loco Suintilam tantopere laudet, in concilio vero Toletano quarto damnet, explicui in Isidorianis, cap. 79, num. 20 et seqq. AREV.

65. Concessu patrio; al., concessu patrio; et ascensione pro successione, et comparatis vel comportatis, pro computatis. AREV.

generis rector, ut sicut exstat concessu patrio socius, ita post longævum parentis imperium sit et regni successione dignissimus. Computatis igitur Gothorum regum temporibus ab exordio Athanarici regis, usque ad quintum gloriosissimi Suintilæ principis annum, regnum Gothorum per annos cclvi, Deo favente, reperitur esse porrectum.

Item recapitulatio ejusdem Isidori in Gothorum laudem.

66. Gothorum antiquissima origo de Magog filio Japhet fuit, unde et Scytharum genus exstitit. Nam iidem Gothi Scythica probantur origine nati. Unde nec longe a vocabulo discrepant. Demutata enim ac detracta littera, Getæ, quasi Scythæ, sunt nuncupati. Hi igitur Septentrionis glacialia juga inhabitantes circa Scythica regna, quæque sunt ardua montium cum cæteris gentibus 129 possidebant, quibus sedibus impetu gentis Hunnorum pulsî, transgressoque Danubio, Romanis se dederunt. Sed, dum injurias eorum non sustinerent, indignati, regem sibi ex sua turba legunt, Thraciam irruunt, Italian vastant, obsessam Urbem capiunt, Gallias aggrediuntur, patefactisque Pyrenæis montibus, Hispanias usque perveniunt, ibique sedem vitæ atque Imperium locaverunt.

67. Populi natura pernices, ingenio alacres, conscientiæ viribus freti, robore corporis validi, staturæ proceritate ardui, gestu habituque conspicui, manu prompti, duri vulneribus, juxta quod ait poeta de ipsis :

Mortem contemnant laudato vulnere Getæ.

Quibus tanta exstitit magnitudo bellorum, et tam extollens gloriosæ victoriæ virtus, ut Roma ipsa victrix omnium populorum, subacta captivitatis jugo, Geticis triumphis accederet, et domina cunctarum gentium illis ut famula deserviret.

68. Hos Europæ omnes tremuere gentes, Alpium his cessere obices. Vandalica et ipsa crebro opinata barbaries non tantum præsentia eorum exterrita, quam opinione fugata est. Gothorum vigore Alani extincti sunt, Suevi quoque hactenus intra inaccessos Hispaniarum angulos coarctati, etiam eorum armis periculum

66. In titulo, pro recapitulatio, alii capitulatio. Et illico : *Gothi de Magog, Japhet filio, orti, et cum Scythis una probantur origine sati. Unde, etc. Pro Septentrionis, al. Occidentis, et Danubium transeuntes, pro transgressoque Danubio; et arma sumunt, pro regem sibi ex sua turba legunt.* AREV.

67. Tam extollens; al., tam excellens. Ad hunc Isidori locum alludit Alvarus Cordubensis, epist. 20, ad Transgressorem : *Sed ut me qui sim cognoscas, et amplius me tacendo devites, Virgilium audi :*

Mortem contemnant, laudato vulnere, Getæ.

Nec non et illud, Getes, inquit, quo pergit equo. Unde et illud exstat poete : Hinc Dacus premat, inde Getes occurat. Ego sum, ego sum; quem Alexander vitandum putavit, Pyrrhus pertinuit, Cæsar exhorruit. De nobis quoque et noster Hieronymus dicit, Cornu habet in fronte, longe fuge, Florezius, ex nota marginali Biblioth. veter. Hisp. tom. 1, pag. 549, primæ Editionis, observat falso illos versus Virgilio tribui. Isidorus quidem Virgilium non nominat. AREV.

A finis experti sunt, et regno, quod desidioso torpore tenuerunt, turpiori nunc dispendio caruerunt, quamquam tenuisse hucusque valde sit mirum, quo sine experimento defensionis carere potuerunt.

69. Sed quis poterit tantam Gothicæ gentis edicere virium magnitudinem, quandoquidem dum multis gentibus vix precum causa et munerum regnare licuerit, his tamen libertas magis de congressione quam de petita contigit pace, atque ubi sese necessitas 130 bellandi opposuit, vires eos potius quam preces adhibuisse? Porro in armorum artibus spectabiles satis sunt, et non solum hastis, sed et jaculis equitando confligunt. Nec equestri tantum prælio, sed et pedestri incedunt. Veruntamen magis equitum præpeti cursu confidunt, unde et poeta : *Getes, inquit, quo pergit equo.*

B 70. Exercere enim se telis ac præliis præludere maxime diligunt. Ludorum certamina usu quotidiano gerunt. Hac sola tantum armorum experientia hucusque carebant, quod classica bella in mari gerere non studebant. Sed postquam Sisebutus princeps cœlesti gratia regni sumpsit sceptrum, ejus studiis ad tantam felicitatis virtutem profecti sunt, ut non solum terras, sed et ipsa maria suis armis adeant, subactusque serviat illis Romanus miles, quibus servire tot gentes et ipsam Hispaniam videt.

Vandalorum historia.

71. Æra cdxliv, ante biennium irruptionis Romanæ urbis excitata per Stiliconem gentes Alanorum, Suevorum et Vandalorum, trajecto Rhepo fluvio, in Gallias irruunt, Francos proterunt, directoque impetu ad Pyrenæum usque perveniunt, ejus obice per Didymum et Veranianum Romanos nobilissimos ac potentissimos fratres occupato, ab Hispania tribus annis repulsi, per circumjacentes Galliæ provincias vagabantur. Sed postquam iidem fratres, qui privato præsidio Pyrenæi claustra tuebantur, ob suspicionem tyrannidis, insontes, et nulla culpa obnoxii, a Constantio Cæsare interfecti sunt, æra cdxlvi, memoratæ gentes Hispaniarum provincias irrumpunt.

72. Æra cdxlvi, Vandali, Alani et Suevi Hispanias occupantes, necs vastationesque cruentis dis-

68. Hos, etc. Al. *Hi Europæ omnes trivere gentes; et quantum opinione, pro quam opinione.* AREV.

69. Quo pergit; al., quod pergit. AREV.

70. Et ipsam Hispaniam videt. Ita Grialii editio, et intelligo, quibus Gothis servire tot gentes, et ipsam Hispaniam Romanus miles videt. Florezius cum Labbeo et Grotio, et ipsa Hispania vidit: quod minus verum puto. AREV.

71. Æra 444, recte exprimitur in Editione Grialii; in aliis immane quantum aberrant numeri. Verba ante biennium irruptionis Romanæ sunt Orosii, lib. vii, cap. 40; et fortasse Orosius intelligit primam irruptionem, vivente Radagaiso, de qua loquitur cap. 57 lib. vii. Perezius notavit, in vet. cod. inscribi *Chronicon Vandalorum, non Historiam.* Pro Veranianum, alii Verimianum, vel Verunianum. AREV.

72. In textu Grialii designatur æra 456, et in nota pro varia lectione æra 446, quæ omnino eum Labbeo præferenda, quamvis Florezius rationibus non contemnendis probet substituendam æram 447. Pro *discursionibus*, alii *discursibus.* AREV.

cursionibus faciunt, urbes incendunt, substantiam A direptam exhauriunt, ita ut humanæ carnes vi famis **131** devorarentur a populis. Edebant filios suos matres; bestię quoque morientium gladio, fame ac peste, cadaveribus assuetæ, etiã in vivorum efferebantur interitum, atque ita quatuor plagis per omnem Hispaniã sævientibus, divinæ iracundię per prophetas scripta olim prænuntiatio adimpletur.

73. Æra **CDLIX**, post plagarum diram perniciem, quibus Hispania cæsa est, tandem Barbari, ad pacem ineundam, Deo miserante, conversi, sorte in possessionem sibi ejus provincias dividunt. Gallaciã enim Vandali et Suevo occupant; Alani Lusitaniã et Carthaginensẽ provinciam; Vandali autem, cognomine Selingui, relicta Gallaciã, et postquam Tarraconensis provinciã insulas devastarunt, regressi, Beticã sortiuntur. Hispani autem per civitates et castella residua plagis afflicti Barbarorum dominantium sese servituti subjiciunt. Primus autem in Hispania Gundericus rex Vandalorum successit, regnans Gallaciã partibus annis **XIX**. Qui, dum, rupto fœdere pacis, Suevorum gentem in Erbasis montibus obsideret, relicta obsidione Suevorum, Balearicas Tarraconensis provinciã insulas deprædatur. Deinde, Carthagine Spartaria eversa, cum omnibus Vandalis, ad Beticã transit, Hispalim diruit, actaque cæde, in directionem mittit. Qui cum auctoritate regiã potestatis Irreverenter manus in basilicam Vincentii martyris civitatis ipsius extendisset, mox Dei judicio in foribus templi dæmonio correptus interiit.

74. Æra **CDLXVI**. Gisericus, frater Gunderici, successit in regnum annis **XL**. Qui, ex catholico effectus apostata, in Arianam primus **132** fertur transisse perfidiam. Illic de Beticæ provinciæ littore cum Vandalis omnibus, eorumque familiis, ad Mauritaniã et Africã, relictis Hispaniis, transfretavit. Cui Valentinianus Junior, Occidentis imperator, non valens obistere, pacem mittit, et partem Africæ quam Vandali possiderent tanquam pacifice dedit, conditionibus ab eo sacramenti acceptis ne quid ultra invaderet.

75. Ille autem, de cujus amicitia nihil ambigebatur, violata sacramenti religione, Carthaginem delo

75. In Editione Grialii perperam exprimitur æra **450**, pro **449**. Gundericus, Godiglisci patris successor, regnasse dicitur in Gallaciã annos **18**, computato anno **441**, quo Vandalis sors in Gallaciã regnum obvenit, et anno **428**, quo obiit, quamvis jam ab anno **420** ad Beticã secessisset. De hoc Gunderico plura commentatus sum in proleg. ad Dracontium, num. **96**, pag. **72**, et rursus num. **115**, pag. **89**. Montes Erbasii, qui hic memorantur, videntur esse montes nunc dicti *de Arbas* inter Ovetum et Legionem. Alii appellant montes Erbasorum, alii Nervosios, aut Nervosos. Vide Florezium, tom. **XV** Hisp. sacr., pag. **61**. Idem Florezius, tom. **IX**, pag. **100** seq., observat ex Idacio, et aliis, basilicam sancti Vincentii fuisse olim ecclesiam principem Hispalis, quæ tamen distincta fuerit ab ecclesia nunc saneto Vincentio dicata, et quæ exstiterit in loco ubi nunc est ecclesia cathedralis. AREV.

74. Æram **466** ex Florezio repono; Editio Grialii indicat æram **468**; Labbeus, **467**. Pro *Gisericus*, alii

pacis invadit, omnesque opes ejus, excruciativis diverso tormentorum genere civibus, in jus proprium vertit. Deinde Siciliã deprædatur, Panormum obsedit, Arianã pestilentiam per totã Africã intromittit, sacerdotes Ecclesiis pellit, martyres plurimos facit, et juxta prophetiam Danielis, demutatis mysteriis, sanctorum ecclesias Christi hostibus tradidit. Nec jam divini cultus loca, sed suorum esse habitacula jussit,

76. Adversus quem Theodosius Minor, Orientis imperator, bellum paravit, quod ad effectum non venit. Hunnis enim Thraciam Illyricumque vastantibus, exercitus ad Vandalos missus, ad defendendos Thracas Illyrianosque, ex Sicilia revocatur. Majorianus autem imperator de Italia Hispanias veniens, cum in Carthaginensi provincia aliquantas naves sibi ad transitum adversus Vandalos præparasset, eas de littore Carthaginensi communiti Vandali per proditores arripiunt. Sicque Majorianus, a sua dispositione frustratus, Italiã revertitur, atque, a Ricchi-miro patritio fraude circumventus, occiditur.

77. Quo comperto, Gisericus, non contentus solis Africæ vastationibus, navibus advectus, Romã ingreditur, directisque per **XIV** dies opibus Romanorum, relictam Valentiniani, et filias ejus, et multa millia captivorum secum tulit. Mox Carthaginem redit; et, per legatos ab imperatore postulata pace, Valentinianj relictam Constantinopolim remittit, quarum unam ex filiabus suis filio suo Ilugnerico jure matrimonij copulavit. Sicque post multarum provinciarum clades, **133** Christianorumque spolia atque neces, moritur regni sui anno **XL**.

78. Æra **DVI**, post Gisericum, Ugnericus, Giserici filius, regnat annis **VII**, mensibus **V**, habens in conjugio Valentiniani filiam, quam pater ejus ex Roma cum matre captivã adduxerat, qui et ipse, Ariano suscitatus furore, Catholicos per totã Africã atrocior patre persequitur, ecclesias tollit, sacerdotes et cuncti ordinis clericos in exilium mittit. Monachos quoque atque laicos quatuor circiter milia exsiliis durioribus relegavit, martyres fecit, confessoribus linguas abscidit, qui, linguis abscissis, perfecte usque ad finem locuti sunt.

Gessericus, aut *Gaisericus*, aut quod nunc usitatus, *Gensericus*. Pro *possideren*, alii *possederant*. De *Genserico* quædam notavi in proleg. ad Dracont., num. **112**, pag. **87** et seq. AREV.

75. *Nihil. Al.*, jam *nihil*, quod Florezius tenuit. AREV.

76. *Illyrianosque*. Ita Mss. et Editi. Florezius, *Illyricanosque*. In Editione Grialii in *Carthaginensẽ provinciam*. Præferendum, cum Labbeo et aliis, in *Carthaginensi provincia*. Pro *dispositione*, alii *intentione*; alii, *dispensatione*. AREV.

77. *Gisericus* in vet. Cod., pro *Gisericus*. PEREZ. *Ibid.* Alii, *Romanorum*, relicta Urbe, uxorem *Valentiniani*. AREV.

78. In Editione Grialii æra notatur **508**, in aliis **501**. Florezius astruit æram **506**, ex Idacio aliisque rationibus. Vide num. **74**, cum nota. Pro *Giserici filius*, alii *Gunderici filius*; et infra, et cunctos *sacri ordinis clericos*. AREV.

79. Tunc Lætus, Neptensis civitatis episcopus, A gloriose martyrio coronatur. Qui dum Ariani contagii labe variis pœnis maculari non potuit, victor repente cœlos obtinuit. Ugnericus autem inter innumerabiles suarum impietatum strages, quas in Catholicos exercuerat, octavo regni anno, ut Arius pater ejus, interioribus cunctis effusis, miserabiliter vitam finivit.

80. Æra DLXIV, Ugnérico succedit Guntamundus, regnans ann. XII, qui statim Ecclesiæ pacem reformans, Catholicos ab exsilio revocavit.

81. Æra DLXVI, Guntamundo mortuo, Trasemundus regnat ann. XXVII, mens. IV. Iste, Ariana insania plenus, Catholicos insectatur, ecclesias claudit, Sardiniam exsilio ex omni Africana Ecclesia cxx episcopos mittit, Carthagine moritur. Cujus tempore Fulgentius, Ruspensis episcopus, in nostro dogmate claruit.

82. Æra DLIII, post Trasemundum Ildericus, UgnERICI filius, ex Valentianiani imperatoris filia natus, regnat ann. VII, mens. III. Iste, sacramento a decessore suo Trasemundo obstrictus, ne Catholicis in regno suo aut ecclesias aperiret, aut privilegia restauraret, priusquam regnaret, ne religionem sacramenti violaret, præcepit **134** et sacerdotes catholicos ab exsilio reduci, et ecclesias aperiri, quem Gilimer, assumpta tyrannide, regno privat, et cum filiis carceris custodiæ mancipat.

83. Æra DLX, Gilimer regnum cum tyrannide sumpsit, multos nobilium Africæ provinciæ crudeliter exstinguens, multorumque substantias tollens, adversus quem Justinianus imperator, visitatione Læti episcopi, qui ab Ugnérico Vandalorum rege martyr fuerat factus, exercitum cum Belisario magistro militum duce mittit. Initoque idem Belisarius prælio Guntemirum et Gebamundum regis fratres primo prælio superatos interficit, deinde ipsum Gilimiram in fugam versum. Africam capit nonagesimo septimo Vandalorum ingressione anno.

84. In ipso autem Belisarii occurso priusquam congressio fieret, Gilimer tyrannus Ildericum regem cum

79. Labbeus, episcopus quem contagii labe Ariani venenis maculare non potuit. Ugnericus, etc. AREV.

80. Florezius, cum Labbeo adoptat æram 514. Editio Grialii 515. AREV.

81. Trasemundus ab aliis vocatur *Transimundus*, vel *Transemundus*, vel *Trasimundus*, vel *Trasamundus*. AREV.

82. In Editione Grialii erat notata æra 554, cum varia lectione in nota æra 553, quod præferimus cum Florezio ex dictis ad num. 78; Grotius, mendose, post *Guntamundum* pro *post Trasemundum*. Pro *restauraret*, alii *restitueret*. AREV.

83. Editio Grialii recenset æram 561. Florezius, cum Labbeo, æram 560. Pro *visitatione*, alii *incitatione*, alii *visitatione nocturna*; malim *visione nocturna*. Pro *Guntemirum*, alii *Gunthimerum*; pro *versum*, Labbeus *vertit*; Florezius, cum Grotio, *vertens*. Notat Florezius, ac multis probat, aut sanctum Isidorum exemplar Chronici Tunnensis secutum, in quo anni regum Vandalorum male dispositi erant, aut aliquem exscriptorem æras ad annos regum, in quibus numerorum error inciderat, accommodasse; nam æræ annis

quibusdam generis ejus affinis occidit. Belisarius autem Gilimiram tyrannum capit, eumque cum divitiis ex rapinis provinciarum et Africæ conquisitis Constantinopolim Justiniano imperatori adducit. Sicque regnum Vandalorum cum populo atque stirpe deletur æra DLXIV, quod permansit cxxii ann., a Gunderico rege usque ad Gilimiri interitum.

Suevorum historia.

85. Æra CDXLVII, Suevi, principe Hermerico, cum Alanis et Vandalis simul Hispanias ingressi sunt, atque omnem Gallæciam cum Vandalis occupant. Vandalis autem Africam transeuntibus, Gallæciam soli Suevi sortiti sunt, quibus præfuit in Hispaniis Hermericus annis xxxii. Gallæci autem in parte proviæ regno suo utebantur. **135** Quos Hermericus assidua vastatione deprædans, tandem morbo oppressus, pacem cum eis fecit, Recchilanem filium suum in regnum substituit, qui cum magna parte exercitus missus, Andevotum Romanæ militiæ ducem cum multis copiis ad Singilium Bæticæ provinciæ fluvium, inito bello, prostravit, inagnis ejus auri argentique copiis occupatis. Inde Emeritam obsessam ingreditur, atque obtentam propria regno associat. Hermericus autem pater ejus, per annos vii diuturno languore affectus, interiiit.

86. Æra CDLXXIX, Hermerico defuncto, Recchila, filius ejus, regnat ann. viii, qui post obitum patris, Hispali obtenta, Bæticam et Carthaginiensem provincias in suam potestatem reducit, atque inde Emeritæ, sub cultu, ut ferunt, gentilitatis vitam finivit.

87. Æra CDXXCVI, Recchiarus, Recchilanis filius, catholicus factus, succedit in regnum annis ix, accepta in conjugium Theuderedi regis Gothorum filia. Inito regni auspiciatus Vasconias deprædatur; mox ad Theuderedum socerum suum profectus, Cæsaraugustanam regionem remeans, Gothis auxiliantibus, vastat. Tarraconensem provinciam, quæ Romano imperio deserviebat, invadit. Carthaginienses regiones, quas Recchila pater ejus Romanis reddiderat, in prædam mittit. Ad ultimum, dum Theudericus rex Gothorum in Hispaniam ingrederetur, inito

regum, servato æquali numero, respondent. Sed vera chronologia regum Vandalorum hæc est: Gundericus cepit Carthaginem anno 459, obiit 477. Hunnericus obiit 484, Guntamundus 496, Trasemundus 523, D Ildericus 550, Gilimer 535. AREV.

84. Æra DLXII, in vet. cod., pro DLXIV. PEREZ.

85. *Singilium*. Al., Singilin, pro *Singilium*. PEREZ.

Ibid. Florezius reposuit æram 447, ex Idacii Chronico et aliis monumentis. Grialii Editio cum Labbeo statuit æram 446. AREV.

86. Grialii Editio astruit æram 478, Florezius 479, et annos octo regni Recchilanis ennumerat, sed ita ut primus includatur in hoc numero. In Editione Grialii anni 7, et in nota 8, ex vet. cod. Pro *Emeritæ*, quod alii referunt, Grialii Editio, *Emeritam*. AREV.

87. In æra 486 consentiunt omnes optima Editioes. Pro *Theuderedi*, alii scribunt *Theuderic*, alii *Theodorici*. Idem est rex qui max *Theudericus* vocatur. Pro *in initio regni*, alii *in initia regni*. Florezius, cum Labbeo, *invadit, irruptaque per dolum Ilerdensi urbe, egit ibi magnam captivitatem. Carthaginienses*, etc. Quod ex Idacio sumptum videtur. AREV.

Ibid. Annis ix. Annis viii in vet. Cod.

prælio adversus eum, primo fugatur, deinde captus A occiditur.

88. Æra CDXCV, extincto Recchiaro, Suevi, qui remanserant in extrema parte Gallæciæ, Maldram Massilæ filium regem sibi constituunt. Mox bifariam divisi, pars Frantanem, pars Maldram regem appellaut. Nec mora. Frantane mortuo, Suevi, qui cum eo erant, Recchimundum sequuntur, et, cum Maldra pace inita, pariter 136 partes Lusitanæ deprædantur. Maldra autem tertio regni anno a suis jugulatur.

89. Æra CDXCII. Maldra interfecto, inter Frumarium et Remismundum oritur de regni potestate dissensio; sed Frumarius cum manu Suevorum, quam habebat, Flaviensis urbis conventum gravi evertit excidio. Remismundus autem vicina sibi pariter Auregensium et Lucensis conventus maritima popu- B latur.

90. Æra DII, Frumario mortuo, Remismundus, omnibus Suevis in suam ditionem regali jure revocatis, pacem cum Gallæcis reformat, legatos fœderis ad Theudericum regem Gothorum mittit, a quo etiam per legatos, et arma, et conjugem, quam haberet, accepit. Inde ad Lusitaniam transit. Conimbriam pace deceptam diripit. Olyssipona quoque ab eo occupatur, cive suo, qui illi præerat, tradente Lusidio. Hujus tempore Ajax, natione Galata, effectus apostata Arianus, inter Suevos, regis sui auxilio, hostis catholicæ fidei et di-

88. *Nec mora.* Id genuinum puto cum Labbeo et aliis. Grialii editio, *nec mor.* AREV.

89. *Remismundum;* al., *Reccimundum;* al., *Recchimundum,* vel *Rechimundum.* Pro *Auregensium,* quod Florezius præferendum ait, alii *Auriensium;* alii, *Arigensium.* AREV.

90. *Inde ad Lusitaniam.* Citatur in epistola Innoc. III ad Petrum Compostell. Isidorus, in *Chronicis,* de Gothiis, titulo de Suevis.

Ibid. *Revocatis.* Florezius, cum Labbeo, *vocatis.* AREV.

vinæ Trinitatis emergit, de Gallicana Gothorum regione hoc pestiferum virus afferens, et totam gentem Suevorum lethalis perfidiæ tæbe inficiens. Multis deinde Suevorum regibus in Ariana hæresi permanentibus, tandem regni potestatem Theudemirus suscepit.

91. Qui confestim, Ariana impietatis errore destructo, Suevos catholicæ fidei reddidit, imminente Martino, monasterii Dumiensis episcopo, fide et scientia claro, cujus studio et pax Ecclesiæ ampliata est, et multa in Ecclesiasticis disciplinis Gallæciæ regionibus instituta. Post Theudimirum Miro Suevorum princeps efficitur, regnans ann. xiii. Illic bellum secundo regni contra Ruccones intulit. Deinde in auxilium Leovigildo Gothorum regi adversus rebellem filium expugnandum Hispa- B lim pergit, ibique terminum vitæ clausit

137 92. Huic Heboricus filius in regnum succedit, quem adolescentem Andeca, sumpta tyrannide, regno privat, et monachum factum in monasterio damnat, pro quo non diu est dilata sententia. Nam Leovigildus, Gothorum rex, Suevis mox bellum inferens, obtento eodem regno, Andecanem dejecit, atque detusum, post regni honorem, presbyterii officio inaucepavit. Sic enim oportuit ut quod ipse regi suo fecerat, rursus idem congrua vicissitudine pateretur. Regnum autem Suevorum deletum in Gothos transfertur, quod mansisse CLXXVII annis scribitur.

91. Miro cœpit æra DCLIX, ex concil. II Bracchar. PEREZ.

Ibid. Labbeus, *contra Romanos Ruccones.* In nota Perezii, *Ruccones in vet. cod.,* quod ipsum exstat in textu, atque adeo fortasse in nota legendum esset *Ruccones.* Vide Biclarensem, ad annum 572, infra, Labbeus: *Adversus rebellem filium ad expugnandam Hispulim venit, et vitæ terminum clausit.* AREV.

Ruccones in vet. Cod.

92. *Andeca in vet. Cod. pro Andeca.*

Ibid. *Presbyterii.* Al., *presbyteri;* et congruenti pro congrua. AREV.

138 SANCTI ISIDORI

HISPALENSIS EPISCOPI

DE VIRIS ILLUSTRIBUS.

LIBER.

Præfatio.

1. *Quamvis superius plurimi veterum tractatorum inter Græcos et Latinos scriptores doctissimi annotentur tamen reor ipse etiam paucorum memoriam facere, quorum lectionem recolo me attigisse.*

I. 139 Xystus, papa Romanus.

II. Macrobius, diaconus.

III. Philastrinus, ep. Brixiensis.

IV. Theodorus, ep. Mopsuestenus.

V. Osius, episc. Cordubensis.

VI. Toranius Rufinus, presbyter Aquileiensis.

VII. Verecundus, ep. Africanus.

VIII. Victorinus, episcopus.

1. *Superius, id est, in Hieronymo et Gennadio.* PEREZ.

Ibid. In Isidorianis caput 80 sic inscripsi: *Liber D*

Isidori de Viris illustribus. Editiones hujus libri, mss. exemplaria. Præfatio Zaccariæ. Harduini deliria contra